การใช้ภาษาญี่ปุ่นในการบรรยายโดยผู้สอนชาวไทย
——กรณีศึกษาการสอนวิชาเนื้อหาระดับกลาง-สูง ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย——

อัษฎายุทธ ชูศรี

1. บทนำ

การเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยมีลักษณะคล้ายคลึงกับการจัดการเรียนการสอนนอกประเทศญี่ปุ่น โดยจะแบ่งหน้าที่การสอนระหว่างผู้สอนชาวไทยและผู้สอนชาวญี่ปุ่นให้ผู้สอนชาวไทยสอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะรับสาร อันได้แก่ ทักษะอ่าน ทักษะฟัง เนื่องจากเป็นทักษะเบื้องต้นในการทำความเข้าใจความหมายในภาษาใหม่ รวมไปถึงการสอนไวยากรณ์ รูปภาษาที่จำเป็นต้องอธิบายให้เข้าใจถ่องแท้ และเมื่อผู้เรียนมีความสามารถในระดับหนึ่งพร้อมที่จะโต้ตอบ ส่งสารด้วยภาษาญี่ปุ่นได้ก็จะให้ผู้สอนชาวญี่ปุ่นรับช่วงสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับทักษะพูด และทักษะเขียน การให้ผู้สอนชาวญี่ปุ่นรับผิดชอบทักษะทั้งสองนี้ก็เนื่องจากการประเมินความสามารถทางทักษะดังกล่าว อาจต้องประเมินเรื่องระดับภาษา ความกลมกลืนของสารกับปริบท ที่เจ้าของภาษาเชี่ยวชาญมากกว่าผู้สอนชาวไทยที่เป็นเพียงผู้รู้ภาษาที่สอง อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาญี่ปุ่นกับเจ้าของภาษาจริงๆ ดังนั้น ลักษณะการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนชาวไทยจึงนิยมดำเนินการสอนเป็นภาษาไทย และผู้สอนชาวญี่ปุ่นดำเนินการสอนเป็นภาษาญี่ปุ่น

สำหรับในการเรียนระดับกลาง-สูง นอกจากวิชาในเชิงทักษะอ่าน ฟังแล้ว ผู้สอนชาวไทยยังรับผิดชอบสอนวิชาบรรยายในเชิงเนื้อหา เช่น วิชาวัฒนธรรม วิชาวรรณคดี วิชาภาษาศาสตร์ โดยดำเนินการสอนเป็นภาษาไทยทั้งสิ้น

หากเปรียบเทียบรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะฟังพูดอ่านเขียนกับการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศญี่ปุ่น จะพบว่า การเรียนการสอนในประเทศไทยมีข้อได้เปรียบเรื่องทักษะอ่าน เนื่องจากผู้สอนได้กลั่นกรอง และอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจในระดับหนึ่งแล้ว ผู้เรียนจึงสามารถทบทวนความเข้าใจของตนว่าถูกต้องหรือไม่ได้ แต่การเรียนนอกประเทศญี่ปุ่นย่อมมีข้อด้อยเรื่อง การฟัง การสนทนากับเจ้าของภาษา โดยเฉพาะการฟังการบรรยายที่มีความยาวมากๆ เป็นภาษาญี่ปุ่น เป็นโอกาสที่ผู้เรียนนอกประเทศญี่ปุ่นจะหาโอกาสได้ยากกว่า เพราะบรรยายด้วยภาษาไทย

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงตระหนักว่า การให้ผู้สอนชาวไทยบรรยายวิชาเนื้อหาเป็นภาษาญี่ปุ่น จะช่วยเสริมทักษะฟังและสนทนาให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับกลาง-สูงได้ อีกทั้งผู้เรียนชาวไทยยังมีโอกาสเรียนรู้วิธีพูดภาษาญี่ปุ่นจากผู้ที่ใช้ภาษาแม่เช่นเดียวกับตนแต่มีทักษะการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นสูงกว่า ซึ่งน่าจะเป็นแบบอย่างในการแก้ปัญหาด้านการพูดภาษาที่สอง ซึ่งไม่สามารถเลียนแบบจากเจ้าของภาษาได้โดยตรง

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้ทดลองสอนภาษาญี่ปุ่นโดยการบรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่นและตรวจสอบผลการทดลองโดยสำรวจทัศนคติของผู้เรียนโดยการตอบแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบข้อดีและข้อเสียของการจัดการบรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่นทั้งหมดโดยผู้สอนชาวไทย เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดคอร์สลักษณะนี้ในอนาคต

1. เนื้อหาการบรรยาย

เนื่องจากการบรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่นอาจทำให้การรับสารยากกว่าปกติ ผู้เขียนจึงทดลองสอนในรายวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ภาษาญี่ปุ่น (2223332 Applied Japanese Linguistics) ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิชา

ภาษาศาสตร์ประยุกต์ภาษาญี่ปุ่นมีเนื้อหาอธิบายถึงทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง ปัญหาในการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนชาวไทย เนื่องจากมีเนื้อหาที่ใกล้ตัวผู้เรียน สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย

การบรรยายด้วยภาษาญี่ปุ่นมีทั้งสิ้น 7 ครั้ง [(1)] ครั้งละ 3 ชั่วโมง บรรยายตั้งแต่เดือนธันวาคม 2554 ถึง กุมภาพันธ์ 2555 ผู้สอนคือผู้เขียนบทความเอง โดยผู้เขียนมีระดับการพูดภาษาญี่ปุ่นอยู่ในเกณฑ์สื่อสารกับชาวญี่ปุ่นและสามารถบรรยายเรื่องที่ตนมีความเชี่ยวชาญเป็นภาษาญี่ปุ่นได้ เทียบเท่ากับระดับ C2 ของ CEFR ผู้เรียนมีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเอกภาษาญี่ปุ่นชั้นปีที่ 3 ที่มีประสบการณ์การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยในประเทศญี่ปุ่น 4 คน และผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ 7 คน มีทักษะอยู่ในระดับ B2-C1 ของ CEFR

รูปแบบการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนแจกเอกสารประกอบการสอนที่เรียบเรียงด้วยภาษาญี่ปุ่น เนื้อหาระบุเพียงคำสำคัญ (Keyword) ไม่มีตัวอย่างประกอบ ผู้เรียนไม่สามารถทำความเข้าใจได้เอง ต้องฟังผู้สอนบรรยาย อย่างไรก็ตาม มีการอัดวีดีทัศน์บันทึกการเรียนการสอนทุกสัปดาห์เผยแพร่ทางอินเตอร์เน็ตด้วยโปรแกรม Echo360 นิสิตจึงสามารถทบทวนเนื้อหาการบรรยายได้ ในการเรียนการสอนได้กระตุ้นให้นิสิตทำความเข้าใจการบรรยายแต่ละครั้ง โดยสั่งงานให้นิสิตต้องแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหาในแต่ละสัปดาห์ทางโปรแกรม Blackboard ซึ่งนิสิตสามารถแสดงความคิดเห็นหรือสอบถามอาจารย์เพิ่มเติมด้วยภาษาไทยได้

2. การสำรวจทัศนคติ

ผู้สอนได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับการบรรยายทั้ง 7 ครั้ง (ครั้งที่ 1-6, 8) เปรียบเทียบกับการบรรยายในครั้งที่ 7 และ 9 ที่บรรยายด้วยภาษาไทย และให้นิสิต 114 คนที่เรียนวิชาดังกล่าวตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น หลังการบรรยายครั้งที่ เสร็จสิ้น โดยตั้งคำถามดังต่อไปนี้

ก. ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรที่อาจารย์ไทยพูดภาษาญี่ปุ่น

ข. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภาษาญี่ปุ่นของอาจารย์ไทยหรือไม่

ค. ผู้เรียนคิดว่าภาษาญี่ปุ่นของอาจารย์ไทยเป็นแม่แบบที่ดีในด้านใด

ง. กรุณายกตัวอย่างสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้จากภาษาญี่ปุ่นของอาจารย์ไทย

3. ผลการสำรวจ

3.1 ผลการประเมินตนเอง

จากวีดีทัศน์บันทึกการบรรยาย ผู้สอนสังเกตว่าในเวลาที่สอน ผู้สอนมีระดับความเร็วในการพูดเท่ากันทั้งภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น แสดงว่าความเร็วการพูดภาษาญี่ปุ่นอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานการพูดของตน การจัดลำดับในการพูดเป็นลักษณะภาษาไทย จึงนิยมพูด ผลก่อนเหตุ ดังนั้นจึงมีปริมาณการใช้รูป「どうして～かと言いますと」มากเมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะการพูดของชาวญี่ปุ่นในอุดมคติของผู้สอน นอกจากนี้ยังมีช่องว่างในการคัดสรรคำมาก จึงมักมีคำเติม (フィラー) ปรากฏ โดยเฉพาะเวลาที่ต้องอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติมให้ง่ายขึ้น หรือต้องยกตัวอย่างที่ไม่ได้เตรียมไว้ก่อน ซึ่งหลังจากได้บรรยายในสองครั้งแรก ผู้สอนได้ตระหนักถึงปัญหาการใช้คำเติมบ่อยเกินไป จึงพยายามปรับคำพูดให้ใช้คำเติมน้อยลงในครั้งที่สาม

ขณะบรรยาย ผู้สอนระมัดระวังเรื่องการออกระดับเสียง (アクセント) การเรียงประโยค การเลือกคำศัพท์ของตน และมีข้อผิดพลาดบ้าง เช่นในการพูดคำศัพท์บางคำ ไม่สามารถคิดคำที่เหมาะสมในเวลานั้นได้ จึงใช้คำที่ผู้เรียน

สามารถเข้าใจความหมายได้ แต่เป็นการใช้ที่ไม่ถูกต้อง

ผู้สอนพบว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยภาษาไทยในครั้งที่ 7 และ 9 ผู้สอนมีอิสระในการพูดมากขึ้น สามารถใส่มุกตลกประกอบการบรรยาย ทำให้ผู้เรียนมีความผ่อนคลายมากกว่าการเรียนการสอนด้วยภาษาญี่ปุ่น บางครั้งแม้ผู้สอนจะบรรยายโดยแทรกมุกตลกไทย แต่ใช้ภาษาญี่ปุ่น นิสิตก็ไม่เข้าใจ หรือยังรู้สึกตื่นตัวที่จะต้องเก็บความภาษาญี่ปุ่นทั้งหมด จึงไม่รู้สึกสนุกเท่าที่ควร ความรู้สึกผ่อนคลายที่กล่าวมานี้ มีผลต่อการเข้าร่วมอภิปรายในชั้นเรียน กล่าวคือ ในกรณีที่บรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่น ผู้สอนสังเกตว่าผู้เรียนจะไม่ถาม ยกเว้นผู้สอนเป็นคนตั้งคำถามเสียเอง ผู้เรียนจึงจะตอบ แต่หากบรรยายเป็นภาษาไทย ผู้เรียนจะพูดถามผู้สอนเอง ทำให้มีส่วนร่วมในการอภิปรายมากขึ้น

3.2 ผลการตอบแบบสอบถาม

ก. ผู้เรียนรู้สึกอย่างไรที่อาจารย์ไทยพูดภาษาญี่ปุ่น

ผู้เรียน 10 คนตอบว่ารู้สึกว่าภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนฟังง่ายกว่าของอาจารย์ญี่ปุ่น โดยบางคนให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าเพราะพูดช้าและชัดกว่า และในจำนวนนี้ มี 2 คนที่ตอบว่ารู้สึกแปลก ไม่คุ้นเคยในช่วงแรกๆ เช่น ปกติถ้ารู้ว่าเป็นคนไทยเวลาซักถามอะไรก็จะใช้ภาษาไทย แต่เมื่อผู้สอนกำหนดให้ต้องใช้ภาษาญี่ปุ่นในการสื่อสารเท่านั้น ทำให้ต้องควบคุมตัวเองไม่ให้หลุดพูดภาษาไทยออกมา ผู้เรียนที่เหลือ 1 คนตอบว่ารู้สึกไม่แตกต่างจากชั่วโมงที่ผู้สอนชาวญี่ปุ่นสอน

นอกจากความรู้สึกไม่คุ้นเคยแล้ว หากคำนึงถึงข้อมูลที่ว่า มีผู้เลิกเรียนรายวิชานี้หลังจากพบว่าดำเนินการสอนด้วยภาษาญี่ปุ่นในการเรียนคาบแรก อาจกล่าวได้ว่า ผู้เรียนชาวไทยรู้สึกว่าเป็นภาระที่ต้องฟังภาษาญี่ปุ่นในวิชาที่ไม่ได้คาดหวังว่าจะต้องใช้ภาษาญี่ปุ่นเป็นหลัก

เนื่องจากการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะเรียนวิชากับผู้สอนชาวไทยและชาวญี่ปุ่นได้ต่างจากการเรียนในประเทศญี่ปุ่นที่สถานการณ์บังคับให้ต้องเรียน ฟังบรรยายกับผู้สอนชาวญี่ปุ่นเท่านั้น จึงพบว่าผู้เรียนบางคนเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการเรียนแบบใช้ภาษาญี่ปุ่นบรรยาย เนื่องจากความยากลำบากในการสื่อสาร และความไม่พร้อมของตน

ข. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภาษาญี่ปุ่นของอาจารย์ไทยหรือไม่

ผู้เรียนทุกคนตอบว่าได้เรียนรู้ โดยได้เลือกหัวข้อที่คาดว่าได้เรียนรู้จากอาจารย์ไทย ดังปรากฏในตารางที่ 1 สิ่งที่ผู้เรียนระบุว่าได้เรียนรู้มากที่สุด คือ การใช้ไวยากรณ์ (8 คน) รองลงมาคือวิธีการพูดที่อาจไม่ตรงตามไวยากรณ์และวิธีการใช้กลยุทธ์การใช้ Filler (อย่างละ 7 คน) ส่วนสิ่งที่ได้เรียนรู้น้อยที่สุดคือ วิธีการใช้กลยุทธ์การเรียกร้องความสนใจ (2 คน)

ตารางที่ 1 หัวข้อที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการบรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนชาวไทย

การออกเสียง	ไวยากรณ์ปกติ	วิธีการพูดที่อาจไม่ตรงตามไวยากรณ์	วิธีการใช้กลยุทธ์การพูดอ้อม	วิธีการใช้กลยุทธ์การใช้ Filler	วิธีการใช้กลยุทธ์การเรียกร้องความสนใจ	วิธีการใช้กลยุทธ์การพูดแก้สิ่งที่ผิด	การใช้คันจิ	การเลือกใช้คำสุภาพ
6 (54.5%)	8 (72.7%)	7 (63.6%)	6 (54.5%)	7 (63.6%)	2 (18.2%)	5 (45.4%)	4 (36.4%)	5 (45.4%)

ผู้เรียนบางคนให้รายละเอียดเพิ่มเติมในแบบสอบถาม เช่น ในเรื่องการออกเสียง แม้ผู้เรียนจะพยายามเรียนรู้จากผู้สอนชาวไทย แต่ก็เลือกเรียนรู้เฉพาะบางอย่าง เช่น การออกระดับเสียง (Accent) ของคำศัพท์แต่ละคำ การใช้คำสุภาพที่ผู้เรียนตั้งข้อสังเกตว่าผู้สอนใช้มากกว่าที่เคยได้ยินในวิชาสนทนากับผู้สอนชาวญี่ปุ่น เป็นต้น อนึ่ง ในเรื่องการใช้คำสุภาพนี้ ผู้สอนจงใจบรรยายโดยใช้สำนวนที่สุภาพตามระดับความเป็นทางการในการบรรยาย

ค. ผู้เรียนคิดว่าภาษาญี่ปุ่นของอาจารย์ไทยเป็นแม่แบบที่ดีในด้านใด

ผู้เขียนได้ถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเชื่อ (Belief) ของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอนชาวไทยว่าน่าจะเป็นแม่แบบในการเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นอย่างไร ผลการตอบแบบสอบถามพบว่า แม้ว่าผู้เรียนจะศึกษาการออกเสียงของผู้สอนในห้องเรียน แต่ไม่มีผู้เรียนคนใดเชื่อว่าผู้สอนชาวไทยจะเป็นแม่แบบที่ดีในการออกเสียงเลย ผู้เรียนเชื่อว่าผู้สอนชาวไทยเป็นแม่แบบที่ดีในการใช้ไวยากรณ์ปกติ (7 คน) โดยถือว่าเป็นการช่วยทบทวนไวยากรณ์ที่เคยเรียนแล้วแต่ไม่ค่อยได้ใช้ หรือไม่มั่นใจที่จะใช้ ก็สามารถเรียนรู้วิธีใช้จากการบรรยายของผู้สอนชาวไทยได้ นอกจากนี้ ยังได้เรียนรู้วิธีการใช้กลยุทธ์การพูดอ้อม (7 คน) ซึ่งจะพบมากในการพูดของผู้พูดภาษาที่สอง เนื่องจากผู้สอนไม่ใช่เจ้าของภาษา จึงอาจหาคำที่เหมาะสมได้ยากกว่าเจ้าของภาษา จึงจำเป็นต้องพูดเลี่ยง แต่พยายามสื่อความหมายดั้งเดิม นอกจากนี้ ผู้เรียนยังระบุว่าสามารถใช้ผู้สอนชาวไทยเป็นแม่แบบในการแก้ไขการพูดในครั้งถัดไปให้ดีขึ้น (7 คน) ได้ เช่น การลดความถี่การใช้คำเติม(Filler) เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้สอนชาวไทยยังสามารถเป็นแม่แบบที่ดีใน วิธีการพูดที่อาจไม่ตรงตามไวยากรณ์ (6 คน) การใช้กลยุทธ์พูดแก้สิ่งที่ผิด (5 คน) การเลือกใช้คำสุภาพ (5 คน) การใช้ Filler (4 คน) การใช้คันจิที่เขียนแสดงบนกระดาน (4 คน) การใช้กลยุทธ์เรียกร้องความสนใจให้ฟังการบรรยาย (2 คน)

ง. กรุณายกตัวอย่างสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้จากภาษาญี่ปุ่นของอาจารย์ไทย

ผู้เรียนได้ยกตัวอย่างการสังเกตการใช้ภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนไปพร้อมกับการรับฟังเนื้อหาการบรรยาย โดยสังเกตจากคำที่มีความถี่ในการใช้มากกว่าที่ผู้เรียนใช้ เช่น การใช้สำนวน「というような」และ「こういうふうに」ของผู้สอนเพื่อให้สำนวนพูดฟังดูลื่นหู หรือการใช้สำนวน「ということです」ทิ้งท้ายประโยค หรือการแสดงความสุภาพในการบรรยายด้วยสำนวน เช่น 「～ていただきます」

ผู้เรียนจำนวนหนึ่งใช้วิธีสังเกตคำที่ทำหน้าที่เฉพาะ เช่น การใช้「いいですか」ของผู้สอน เพื่อเน้นย้ำความเข้าใจในระหว่างบรรยาย การสังเกตคำเติมที่พบว่าผู้สอนมีการใช้คำเติมที่หลากหลาย ได้แก่「あのー」「まあ」「なんか」「なんだろう」 เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้คำเติมของผู้เรียนแล้ว ผู้เรียนจะนิยมใช้แต่คำเติม「ええと」และ「なんか」

นอกจากการจดจำสำนวนใหม่ๆ หรือการทบทวนไวยากรณ์ที่เคยเรียนแต่ไม่รู้วิธีใช้ผ่านการฟังการบรรยายของผู้สอนชาวไทยแล้ว ผู้เรียนยังได้ทราบการใช้คำศัพท์ และรูปไวยากรณ์ที่มีความถี่ในการปรากฏสูงในการบรรยายเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เรียนยังเข้าใจถึงวิธีการบรรยายว่า การอธิบายสิ่งที่เป็นข้อมูลใหม่ให้ผู้อื่น แม้จะพูดผิดไวยากรณ์ไปบ้าง หรือรู้คำศัพท์น้อย ก็ไม่เป็นปัญหา สิ่งสำคัญคือการเลือกใช้ศัพท์ง่ายๆ ที่มีอยู่นำมาอธิบายเนื้อหาที่ยากให้ได้ ผู้เรียนหนึ่งคนระบุว่า ผลจากการใช้ศัพท์ง่ายๆ ของผู้สอนทำให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น และล้างความเชื่อ

เดิมของผู้เรียนว่าการอธิบายเนื้อหาที่มีความยาวมากๆ จำเป็นต้องรู้คำศัพท์จำนวนมาก ซึ่งจะนำไปสู่ความเชื่อใหม่ว่า ผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาก็สามารถบรรยายเป็นภาษาที่สองได้ดีได้เช่นกัน

มีผู้เรียนหนึ่งคนได้เรียนรู้ว่า ในการสนทนา คำศัพท์ในภาษาญี่ปุ่นมีวิธีพูดที่หลากหลาย เช่น ผู้เรียนใช้คำว่า「新しい情報」แต่ผู้สอนใช้คำว่า「新情報」แทนซึ่งผู้เรียนฟังครั้งแรกไม่เข้าใจ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถตีความได้ว่า ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาการใช้ภาษาของผู้เรียนที่ไม่ได้คิดอักษรคันจิไปพร้อมกับการสื่อสารด้วยภาษาพูด ทำให้ไม่สามารถเชื่อมโยงคำว่า「新しい」ของผู้เรียนกับคำว่า「新（しん）」ของผู้สอนได้ ซึ่งในระบบการสื่อสารทางเสียงภาษาญี่ปุ่นนั้นจำเป็นที่ต้องมีการมโนภาพอักษรคันจิด้วย

นอกจากการเรียนรู้ภาษาแล้ว มีผู้เรียนหนึ่งคนยกตัวอย่างการเขียนศัพท์ที่ผู้สอนเชื่อว่าผู้เรียนฟังไม่เข้าใจบนสไลด์ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำความเข้าใจเนื้อหาบรรยายด้วย

4. การวิเคราะห์ข้อดีและข้อด้อยของการบรรยายวิชาเป็นภาษาญี่ปุ่นโดยผู้สอนชาวไทย

จากผลการสำรวจความคิดเห็น และการยกตัวอย่างภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนชาวไทยที่สามารถใช้เป็นแม่แบบของผู้เรียนได้ พบว่า การบรรยายวิชาเป็นภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนชาวไทยสามารถทดแทนการฟังบรรยายของผู้สอนชาวญี่ปุ่นได้ระดับหนึ่ง หากมีการจัดการเรียนการสอนเช่นนี้ ผู้เรียนที่ไม่มีโอกาสไปศึกษา ณ ประเทศญี่ปุ่นก็สามารถฝึกฟังการบรรยายที่ยาวกว่า 1 ชั่วโมงได้

ข้อดีของการบรรยายวิชาโดยผู้สอนชาวไทยคือ ผู้สอนชาวไทยจะรู้ระดับความสามารถทางภาษาของผู้เรียนได้ดีกว่า ทำให้มีการลดระดับความยากในการใช้ภาษาประกอบการบรรยาย หรือเลือกใช้การพูดแบบสื่อสารกับชาวต่างชาติ（フォリナー・トーク）มีการถามยืนยันว่าผู้เรียนตามทันหรือเข้าใจเนื้อหาหรือไม่ ซึ่งตรงกับคุณลักษณะผู้บรรยายที่ดีของ 石田（2010：5）[(2)] หากเป็นผู้สอนชาวญี่ปุ่นอาจไม่สามารถเลือกใช้คำศัพท์ให้เหมาะกับระดับผู้เรียนได้

ข้อดีอีกประการคือ ผู้สอนสามารถเป็นแม่แบบที่จะสะท้อนให้ผู้เรียนชาวไทยตระหนักว่า เมื่อตนเองต้องนำเสนอผลงาน หรือรายงานหน้าชั้นเรียนในฐานะชาวต่างชาติ จะต้องดำเนินกิจกรรมทางภาษาอะไรบ้าง เช่น กลยุทธ์การพูดอ้อม การแก้ไขข้อมูลกรณีพูดผิด และจะต้องเตรียมตัวเพื่อป้องกัน หรือลดข้อผิดพลาดเหล่านั้นอย่างไร ซึ่งกิจกรรมทางภาษาเหล่านี้อาจพบได้น้อยในการบรรยายโดยเจ้าของภาษา ทำให้ผู้เรียนขาดประสบการณ์ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพูดของตน เรื่องการเป็นแม่แบบนี้ จากผลการสำรวจที่ผู้เรียนจำนวนเกินครึ่งเชื่อว่าผู้สอนชาวไทยสามารถเป็นแม่แบบในการแก้ไขการพูดในครั้งถัดไปให้ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่านอกจากการเป็นแม่แบบในเรื่องการใช้ภาษา ยังเป็นแม่แบบในความพยายามที่จะเรียนรู้ภาษาที่สอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของ 辛（2006：71）ที่ศึกษาความเชื่อที่ผู้เรียนมีต่อผู้สอนที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาในประเทศญี่ปุ่นว่าผู้เรียนบางคนคิดว่า “ถ้าตัวเองพยายามสักวันหนึ่งก็จะเป็นอย่างอาจารย์ได้”

สำหรับข้อด้อยของการบรรยายวิชาโดยผู้สอนชาวไทย คือ การเป็นแม่แบบเรื่องการออกเสียง ที่ผู้เรียนยังเชื่อว่าผู้สอนชาวไทยยังเป็นแม่แบบไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจของ 辛 เช่นกัน โดยใน 辛（2006：73）ระบุว่าผู้เรียนจะไม่สนใจใช้การออกเสียงของผู้สอนชาวต่างชาติเป็นแม่แบบ และอยากให้ออกเสียงให้ถูกต้องกว่านี้ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้สอนชาวต่างชาติของ 辛 สอนวิชาเชิงทักษะ แต่ผู้สอนในการสำรวจครั้งนี้สอนวิชาเชิงเนื้อหา จึงมีความเห็นที่

แตกต่างในเรื่องการออกเสียง กล่าวคือ ถึงแม้ว่าผู้สอนชาวไทยจะออกเสียงไม่เหมือนเจ้าของภาษา เป็นแม่แบบในการออกเสียงไม่ได้ แต่การออกเสียงนั้นกลับฟังได้ง่ายกว่า จึงกลายเป็นข้อได้เปรียบในการฟังบรรยายวิชาเชิงเนื้อหา ดังจะเห็นได้จากผลการสำรวจที่ว่า ผู้เรียนรู้สึกว่าฟังภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนชาวไทยได้เข้าใจมากกว่าเจ้าของภาษา จึงอาจกล่าวได้ว่าการฝึกฟังการบรรยายโดยผู้สอนชาวไทยถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการฝึกฝนการฟังภาษาญี่ปุ่นก่อนจะฟังบรรยายโดยเจ้าของภาษาจริงๆ

5. บทสรุป

จากผลการเก็บข้อมูลทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการบรรยายเป็นภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนชาวไทย จะเห็นได้ว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ควรจัด โดยเฉพาะในสถาบันศึกษาที่มีผู้เรียนจะต้องไปศึกษาต่อในประเทศญี่ปุ่น การบรรยายลักษณะนี้ถือเป็นการเตรียมพร้อมให้ผู้เรียนเคยชินกับการบรรยายด้วยภาษาญี่ปุ่น และฝึกทักษะฟังเรื่องที่มีเนื้อหายาวๆ ไปในตัว นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีโอกาสศึกษากลยุทธ์ที่ผู้เรียนภาษาที่สองจะต้องใช้ในการพูดภาษาญี่ปุ่น อย่างไรก็ดี รูปแบบการเรียนการสอนลักษณะนี้จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อของผู้เรียนที่มีต่อความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นของผู้สอนด้วย และมีผลต่อบรรยากาศในการเรียนด้วย จึงต้องพิจารณาความสามารถทางทักษะภาษาญี่ปุ่นของผู้เรียนและเนื้อหาที่สอนประกอบด้วย

การสำรวจทัศนคติในครั้งนี้เป็นขั้นตอนแรกในการสำรวจความเป็นไปได้ในการจัดสอนบรรยายวิชาเนื้อหาเป็นภาษาญี่ปุ่นโดยผู้สอนชาวไทย ในลำดับต่อไปผู้เขียนจะสัมภาษณ์ผู้เรียนเพิ่มเติม เพื่อรับฟังความรู้สึก ปัญหา และข้อดีข้อด้อยเพิ่มเติม ที่ผู้เรียนยังไม่ได้ให้รายละเอียดต่อไป

เชิงอรรถ

(1) ในการบรรยายครั้งที่เหลือ ผู้สอนบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ 1 ครั้ง และภาษาไทย 5 ครั้ง แต่นำข้อมูลมาวิเคราะห์ในบทความนี้เพียง 9 ครั้ง เป็นการบรรยายภาษาญี่ปุ่น 7 ครั้ง และภาษาไทย 2 ครั้ง

(2) คุณลักษณะผู้บรรยายที่ดีที่ 石田（2010：5）ได้รวบรวมจากความคิดเห็นของผู้ฟังการบรรยายคือ ①มีความกระตือรือร้น (熱意を持っている) ②ชักจูงความสนใจของนักเรียน (学生の興味を引き出す) ③ตรวจทานความเข้าใจระหว่างการสอน（理解を確認して授業を進める）④ไม่ค่อยใช้ศัพท์วิชาการ（専門用語をあまり使わない）⑤อธิบายเป็นขั้นเป็นตอน เข้าใจง่าย（順序よく分かりやすく説明する）⑥ให้ความรู้ใหม่（新しい知識を教える）⑦เตรียมตัวดี（準備をよくしている）ซึ่งในที่นี้ ผู้สอนชาวไทยมีคุณลักษณะข้อ③และ④

บรรณานุกรม

石田敏子（2010）「講義研究―表現から理解へ」佐久間まゆみ編著『講義の談話の表現と理解』、くろしお出版、pp.1-10

佐久間まゆみ編著（2010）『講義の談話の表現と理解』くろしお出版

辛銀眞（2006）「日本国内の非母語話者日本語教師に対する学習者のビリーフの変容―早稲田の初級実践を通して―」『講座日本語教育』早稲田大学日本語研究教育センター、42 号、pp.60-81